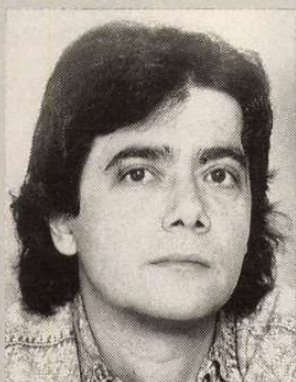

Ellopott ország

Van Eörsi István Emlékezés a régi szép időkre című könyvének egy tanulságos, a börtön-évekre visszatekintő passzusa, ezt most idézném: „Az igazi szocializmusról fantáziálok, amikor az árulók helyett majd a becsületes kommunisták irányítják a pártot. D. félbeszakít: Mondd csak, szerinted hatalomra kerülnek egyszer az igazi kommunisták is? – Ebben biztos lehetsz, öregem – válaszolom. – Iszonyú lenne –

mondja ő – , mert a nem igazi kommunisták jóllaktak már. De ti még éhesek és falánkak vagytok.”

Tény: az előző érában annak lehettünk tanúi, hogy a kisebb-nagyobb potentátok annyit lízingeltek a közös tulajdonból, amennyit nem szégyelltek. S mint tudjuk, nem voltak kifejezett pironkodós fajta. Persze ne áltassuk magunkat, ez a progresszív mentalitás idővel alaposan átjárta az egész társadalmat, s ki-ki a maga lehetőségeihez mérten értelmezte a „tiéd az ország” jelszavát, a legtöbben úgy, hogy jobb a rájuk eső részt addig hazavinni, amíg más el nem lopja.

Az itt az igazán érdekes szociálpszichológiai kérdés, hogy miként lesz egy olyan társadalmi formációból, amelyik elvben éppen az aránytalan vagyoni különbségek megszüntetésére, a kiérdemeletlen előnyök megnyirbálására törekszik, s amelyek a közösségi ethoszt legfőbb értékei közé sorolja, egy végtelenen önző, korrupción, kifizetésen, csaláson alapuló rendszer.

Ezért hát engem az érdekelne, hogy azok a figurák, akik ott tollászkodtak a korábbi hatalom csúcsain, s akik a kisstilű simlizéstől a grandiózus zabrálásig terjedő skálán fosztogatták az országot, vajon mit gondoltak magukban önnön ténykedésükről? Talán azzal áltatták magukat, hogy ők „különös emberek”, s az ő áldozatos, országboldogító munkájukért nekik több jár, mint másoknak? Vagy egyszerűen cinikus gazemberek voltak, mondván, azt hirdetik, hogy a kommunizmus épül, no de nem mindenkinek. Bármiként vélekedtek is, egy dologban biztosak lehettek, abban, hogy védett emberek: felelősségre nem vonták őket, a sajtó meg – tudjuk – hallgatott.

S hogy sokadszor emlékeztessenek valamikori illúziókra, három éve úgy hittük, mostantól nyoma sem lesz ennek az umbuldás kiskirályosdinak, mert akiket megválasztunk képviselőnek, azok a becsület, az önzetlen odaadás mintaképei lesznek, pusztán a haza üdvén, a köz boldogulásán fáradozók, akik holmi panamázásoknak még csak a gyanújába sem keveredhetnek, mert tudják, a törvény szigora sújt le rájuk, ha pedig a sajtó hozza hírbe őket, az karrierjük végét jelentheti.

Ehhez képest sokunknak elég mellbevágó élmény volt, hogy az új politikusi grémium tagjai hamarosan úgy tekintettek az országra, mint valamilyen igazi részvénytársaságra, azaz mintha a hatalmi jogosítványok mellé vényt is kaptak volna ahhoz, hogy ez a társaság egyesek részét kimetszhesse a közös tulajdonból. S most nem is a nagy alapítványgründolási lázra vagy a célirányos privatizációs stratégiára gondolok elsősorban (emlegettem már ezeket e hasábkon is eleget), hanem arra, hogy ez a sokat ígérő hozzáállás hogyan ragályosodik el szinte minden területen ismét.

Olvasom például, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek számára Svájcban rendezendő táborba kormánypartí képviselő-

lők gondviseltjei utazhatnak térítésmentesen. Világos, nincs kerek e honban miserábilisabb viszonyok között élő család, mint a koalíciós honatyáé. No de az igazán pikáns fejlemény, hogy amikor mindezt a sajtó megszellezteti, nem ám ijedt lapítás van, hanem érkezik a sértett, arrogáns államiutkári viszonyválasz, amelyikben a sajtó rutinszerű kioktatása mellett szó esik többek között az egykor kötelező orosznyelv-tanulásról, a képviselői meg a bankári jövedelmek komparatív viszonyáról, és persze Soros Györgyről. (Sorosnak se lehet könnyű. Hovatovább nincs olyan grimbusz ebben az országban, amiért a felelős tényezők ne őt okolnák. Nyilván az aszályról is ő tehet, csak azért csinálta, hogy a kormány ne tudjon gyökeret verni.) És mindezek után ez az ember még a helyén van.

De mesélhetnénk arról is, hogy a vazallusok, a helyi nagyurak – felbuzdulva a jó példán – hogy nekibátorodtak. Olvasom például azt is, hogy a szegedi orvosi egyetem és klinika – a hazug sajtó szerint: kormánykörökhöz közel álló – rektora ötmillió forintért vásároltatott egy szolgálati Cadillacet, továbbá egymillió-háromszázezerért fabrikáltatott csillárokat az irodákba. Nem akarnék én nagyon demagógni, de azért ez esetben kicsinyt muszáj: hát abba a kereszténydemokratákkal ékített népjóléti kormányzatban, urak, lehetséges volna mindez akkor, amikor a szóban forgó intézmény alapvető gyógyszerellátási gondokkal küszködik? A rövid válasz: lehetséges.

Ez volna tehát a nemzetnevelő, országjobbító törekvések hozadéka, a keresztény erkölcs fundamentuma? A magasztos értékek, a fennkölt eszmék örve alatt ismét csak kéz kezét mos alapú bundázásba, mohó jattlesésbe, a közvagyon tendenciózus „magánításába” torkollik az egész egykorvult nemes buzgalom?

A kérdés hát megint csak az, mit is gondolnak magukban minderről az érintettek. Hiszen ugye kezdetben volt a szent elszánás, a küldetéstudat, s az új messiások ekkor talán azzal áltatták magukat, hogy „ők különös emberek”, s az ő áldozatos... Ja, hogy ezt már említettem a korábbi garnitúrával kapcsolatban? Esetleg menet közben ébredtek rá arra, hogy ezzel a megváltásra érdemtelen népséggel mégsem fogják a kereszténység védőbástyáját felépíteni, így legalább a maguk számára mentik, ami „átmenthető”? Netán némi, tőlük sem idegen pragmatizmussal felismerték, mindössze pár évük van, s olyan bizonytalan vállalkozás a közt boldogítani, no de önmagunkat?

Lehet persze, csupán arról van szó, hogy nevelhetünk mi itt akármilyen rendszert, jöhet itt akármilyen kormány, a tradíciókból, beidegződésekből, a honossá lett gyakorlatból következően a magyar társadalomfejlődés mélystruktúráinak megbonthatatlan eleme, mondhatni összetartó ereje a korrupció, a nepotizmus, a közvagyon dézsmálásának szokásjoga. Talán azért, hogy mostanában ismét erősödni látszik az a beállítódás, minek jellemzőeként a bevezetőben Eörsit idéztem. Az tehát, hogy a komcsik már megszedték magukat, és ezek a mostaniak is szépen gyarapodnak, de Isten ments attól, hogy az ellenzék kerüljön hatalomra, mert akkor majd ők tarolják le az országot. Nem mondom, ha a székházügyre gondolok, avagy arra, hogy némely önkormányzati emberük egyenesen pisztollyal megy a bankba pénzt váltani, hát vannak kételyeim.

De azért sokkal nagyobb bennem a bizalom, talán mégis esélyt kellene adni arra, hogy bebizonyosodhasson: ez az immár hagyományozódó országos prédamarcangolás mégsem természet adta fátum ezen a tájon.